

Széles Tamás

Mindszentyeia

Monoeposz

Szerzői oltalom alatt álló mű. A szöveg bármilyen, részleteiben vagy egészében történő felhasználása a szerző előzetes írásbeli engedélyéhez kötött.

(Karácsonyi ének zeng: "Fel nagy örömré", ami az Internacionálé hangjaival keveredik. Fáradt, megtört öregembert látunk, akit szinte agyonnyom a főpásztori viselet súlya. Amikor az ének elhallgat, lassan, fáradtan megszólal.)

Szentmise volt... a karácsonyi, ünnepi szentmise volt ez,
Jézus Urunk születése fölött vigadoz ma az Egyház.
Mária szüzi öléen a világra lejött ma az Isten,
emberi testbe bebújt, üdvözítő üzenettel,
váltásgul adatott minékünk, szabadulni a rossztól.
Megszületett ma az Úr, kicsi, gyermeki testbe foganva,
megszabadítja a föld fiait a gonosz hatalomtól...
Megszületett... Fagyosan didereg ez a vén, buta test a
főpapi díszbe'. Uram, melegítsd az imák melegével!
Légy igazán ma velem, amikor Igeként leszülettél...
Mégse örül a szívem. Valahogy keserű ez az ünnep...
Nem, a karácsonyi fény kikerül, tüze sem melegít most,
Betlehemed, ami más teleken csupa víg örömöm volt,
azt vigyorogja szemembe: nekem sohasem adatik hon,
nincs hova már hazatérni... Nehéz ez a bot a kezemnek,
nyomja fejem ez a főpapi mitra, ahogy a tövisből
font koszorú lehetett fejedem, a keresztre szegezve...
Jézusi súly... Köszönöm... Az evangélium szava megtanított rá:
Az aki nagy, köteles kicsivé zsugorodni, a szolga
lesz a nagyobb, aki könnyű igája alatt rogyadozni
kész. Ne feledd – ha a mennybe jutok – az igám leemelni!

(Nehézkes mozdulatokkal leveti a főpapi öltözetet, alatta bíborosi skarlát reverenda van. Visszaakasztja nyakába a mellkeresztet, ujjára húzza püspökgyűrűjét, bíborosi pileolust illeszt ősz fejére és leül.)

Mindszent kis falujába születtem. Szép, üde tájék.
Édesanyám csupa hitteli szóra nevelt szeretettel.
Édesapám alacsony soru volt, tele hű becsülettel.
Nem csoda, hisz eleink hada színe magyar nevű ember
volt, aki dolgos, hívő élte után nyugodott el.
Édesanyámnak hat gyerekét az idő tizedelte,
én, a fiú s a leány hugaim maradott, ez a három,
többi a mennybe került, kora-gyermeki korba' kimúlva.
Mégse a gyász köde kél az eszembe, de lám a falunknak
temploma mennyei létra gyanánt a hitem felemelte.

Ott, az a jó papi szó segítette szívem hivatásra.
S telve az évek mind, teológia megtanulással,
Szombathelyt, a kilencszáz és tizenötödik évben
két keze felemelé a fejemre a püspöök urunk és
felszentelt papi officiumra s a szentmise végzés
szimbolumát a kezembe letette. Segédpapi hely a
Felsőpaty kicsi temploma lett, az a szent, pici templom.

Minden úrnapi délben vendégségbe mehettem
helybeli Kiss uramékhoz, rendszeresen az ebédre.
Járt oda egy helyi úr, kit vén kora megsíketített,
ámde azért szeretett szavakat teregetni a múlttól,
s öltve a szót, ugyanazt a mesét rebegé el az agg úr
napra ha nap. Noha Kiss uramék igazán türelemmel
elviselék, de azért a szemükbe kiült az igazság,
nagy unalom terebélyesedett, kerekült az ebédre.
Friss papi jóakarát lakozott a szívembe, ezért hát,
én figyelemteli füllel, hallgatagon kanalaztam
únt szavait a leveshez. Megszeretett ez a bácsi.
Am egyszer kiderült, ez az úr a mi templomi létünk
messze kerülte, a lába nyomát sose látta a padsor.
Gyónni se volt, amióta az oltártól feleségét
házasságba vezette. Azóta se gyónt ez az ember.
Tolvajt szül lehetőség. Várva a pillanatot, hát
kettesben maradottunk, s kérdeve tekint a szemem rá.
– Gyónni szeretne? A lelki remény ugye több az ebédnél?
Több a mi üdvünk, mint a bartátság. Nos? Tegye hát meg!
Gyónni kívánt. A' napon kinyitá a szívét mi Urunknak,
hatvan évi bűnét odatette, siratva a múltat,
s egy év múlva a lelke bizonynal mennybe repült fel.
Isten útjai mily szabadok és mily szabadítók!

(Mindszenty visszatér a jelenbe.)

Egy hete jött a papír. A... a Szentatya küldte nekem, hogy...
Meglépetés lehetett a karácsonyi pakk Vatikánból?
Vajh' oda kéne-e rakni a többi közé e levélt is,
tűlevelű fa alá, hova megfér annyi ajándék?
Hogy meri ezt ez a Pál, hatodik, aki évei számát
pont négyvel kevesebbre becsülheti, mint az enyéme?!
Tudja-e mit szabadít a szerencsétlen magyarokra?!
Séde vacante a székem? Nincs ürülés, ha az érsek
Bécsbe' lakik! De hiába is írt levelet ez az agg kéz,
pápai szó, ami most utasít, s emögött az a Kádár...
...rút, kommunista pribék, akivel Vatikán ma lepaktált.
Béke? Ugyan! Soha nem lehet ott, hol az áldozatoknak
vére a tinta, a toll gumibot, s a papír buta érdek!

Jaj, a szívem... Beveszem pirulám, ha a vér a fejemben
így zakatol... Hova lesz a hitünk, ha a rossz hatalomhoz
húz a szívünk, ami alkura kész, s a Gonosz alakítja?
Mennyei Úr, kicsi Betlehemed beborítja sötétség!

*(Zsebéből orvosságos fiolát vesz elő, amiből bekap egy tablettát. Majd megint a
múltról beszél.)*

Püspöki biztos, prépost, szent vatikáni prelátus
lett ez a pap, aki névre tudott hiveket, de az összest,
s negyvennégy tavaszán nevezett ki a Szentszék engem,
Veszprém püspöki botját rakta kezembe a pápa.

*(Felhangzik orgonán a gregorián "Veni creator Spiritus", Mindszenty, mintha most
lenne a püspökszentelés, letérdel, magának motyogva, halkán éneklő az első
versszakot, majd észbe kap, lassan feltápáskodik. A zene lassan távolodik és elvész.)*

*Veni Creator Spiritus,
mentes tuorum visita,
imple superna gratia,
quæ tu creasti, pectora.*

(Újra a jelenbe kanyarodik. Indulatos.)

Épületek tetején csillag viczorít a keresztre,
nem ami pásztorokat vezetett el a szent születéshez,
komcsi, vörös ragyogás ez a fény, ez a vér színű mételey,
mérgezi csak a hitet, a magyar haza lelkivilágát.
Felvonulás araszol tereken, hol régi időkben
körmenetek kanyarogtak, áhitatos imaszóra.
Orgona zúgta a himnuszokat, ma a párt dala ordít,
csúnya, hamis zeneszó emelé a magasba az eszmét.
Pártház lett ma a templom, békepapok szalutálnak!
Béke Te vagy, egyedül Te, ki élted áldozatával
győztél bűn s a halál kusza árja fölött, diadallal!
Békénk kútfeje csak Te lehetsz, soha emberi szándék!
Krisztusi út egyedül, ami békét s üdvözülést ad!

Szentatya, mért idegen teneked ez a tény? A zsinat, lám
összekevert igazat, hamisat, ha a hit erejét a
nép vezetői felől közelíti. Szegény, kicsi Egyház!
Szám keseríti, ha szembe találja magát ami régi,
új divatok zavaros, tagadó, mai áradatával.
Nincs kegyelem... ez a kor elemészi a hit Vatikánját.
Diplomaták vezetnek, csupa karrierista, s a papnak
kell becipelni a hívei tömkelegét, be a mennybe.
Árva a pap, ha a római pápa ma paktumokat köt,
s bíborosok hada közt feledé, mi az isteni törvény.

Íróasztal már az a fényes sixtusi oltár?
Tömjén illata szállt ott fel az egek magasába,
áldozatot mutatott be a pápai kéz az öröknek,
s nem a korok suta ügymenetét zabolázta naponta.
Itt a fülembé' Piusz szava még: a primátusban megerősít.
Emlékszem, amikor bíbor fővegem a fejemre
tette, szavát a fülembé eresztve: e fej tanu lesz majd,
vértanu lesz, egyedül a bíbor reverendás társai közt. És
úgy alakult, ahogyan ez a váteszi szó ide súgta.
Drága Piusz papánk magyarul éltette hazámat...

(Megint visszaréved a múltba.)

Károlyi, Gömbös, Kun Bélástól jött a hazára,
s negyvennégyben újra halál szele fűtta a rigmust,
fűjta a háboru dallamait sikító furulyáján.
Sztójayék a zsidó kerületbe rekesztve a népet,
püspöki kar levelet íratott a zsidók ez ügyében:
Mink, a magyar anyaegyház hű vezetői ezennel
Krisztus szent tanítása szerint követelt szeretettel
inteni most akarunk. Soha emberi jog ne kívánja
más jogait se letörni a lét, se a hit területjén.
Isten színe előtt se különb a zsidó, a keresztény.
Mind, aki bárki jogát tiporá, az az Úr szerepében
látja magát. De a törvény isteni szó, s ki tapodja,
ellene vét! Csodamód e levél odahatva, zsidók
ezrei megmenekültek. Ámde a Szálasi kormány
ölni futó vonatok vagonába terelte be őket,
s gázkamrákba beküldte, halálba taszítva e népet...

Tudni való, ami csak lehetett, a papok segítettek,
menlevelek, a keresztlevelek, s batyu áradatával,
ám ahogyan szabadult a halál szele már a világra,
nem volt isteni pajzs, ami védelemül beborítna.

Gyilkos front közeledve, orosz katonák az erőszak
áldozatába vetettek sok hajadont, üde nőket,
fosztogatott a gonosz, romosan legyaulva az ország.
Tudva hitem, s köteles szerepem, nosza hát, kitaláltam,
körlevelet kanyarítva a püspököket vizitáltam,
s négyen püspöki karból, jó Shovy, meg az Apor és
még a Krizosztom, kézjegyeink a papírra tevénk, majd
nagy Budapestre utazva, a körlevelet bemutatni
felkerekedtem. Szálasinak egyedül, a kezébe
tenni kívántam. Szálasi nem volt épp hivatalban,
csak a helyettese vette az írást, s őt odahagytam.

Két hét múltán, mondvacsinált, kitalált, buta okkal
rendőrcsizma dübögte a püspöki ház padozatját,
hol menekült magyarok hada élt, lakozott a szobákban,

töltve a ház zugait. Ez a karhatalom követelte,
hogy katonák legyenek telepítve a kis palotába.
Köribetekintve a püspöki ház zsúfolt tereit, én
megtagadtam, hogy katonák sokasága bejöjjön,
mondva igaz szavamat: hely kicsi sincs, hova férne.
Erre a pártvezető lecsapott, a parancsa kiadva,
mind a papok, s ugye én, haladéktalanul vele menjek!
Törvénykezni a bíró fog eme ügybe' fölöttem!
Én a ruhám lecserélve a püspöki dísz felöveztem,
s így eredek a papok feketéllő sorfala közben
rendőrhad közepén az utamra. A nép odagyűlve,
szemmeregetve csodálta e furcsa, e bús vonulásunk.
Döbbenetük kiütött az ijedt szemeik bogarába,
látva a főpapukat menetelni a cella irányba.
Térdreborult az a nép, ahogyan menetünk haladott és
áldást kért. A kereszt jele szállt levegőbe kezemről
és sokasodva a nép hada már odaérte a börtönt.
Mily vonulás volt! Püspöki dísz csupa puska közében!
Így mehetett mi Urunk ama Golgota hegyre, kereszttel!
Tőle ered az a hegy tetején tanított csoda szózat:
boldog mind, aki érte keresztcipelést ha viselhet.

Mintha jövőm odacsöppent volna e felvonulásba,
érteni kezdtem, hogy eme helyzet életutamnak
nem csak kezdeti része, de Krisztusi sors, ami nékem
lesz a jutalmam. Gondviselés, csak isteni szándék
adja a sorsot, s ott ez a sorsszerűség leteperte
életemet. Boldog nevetés szabadult ki a számon,
mert, aki kedves isteni kegynek, jézusi sorsot
kap az Atyától! Így lecsitítva a lelkivilágom,
lépteimet szaporázva, a börtön döngve bezárult.

Már ahogyan nyilasok közt dívik, Szálasi fogta
és palotámba befészkelte. Így palotám ma fogház.
Ámde a rács sűrűjébe' a pap sose más, aki addig.
Szentmise szállt a rabok közt, lelkigyakorlatokat is
tartva időztünk, míg odakünn a csaták heve tombolt.
Oly csodaszép az az emlék, mely ideszáll e napokból!
Kispapokat lefogott a nyilas, aki volt ötödéves,
s mind a tizet beterelte a karhatalom oda hozzám.
Így a december s Ádvent várakozásai közben
ünnepi nagymise lett, s a kezem a fejükre emeltem.
Fogház dohszagu árnyai közt kieredt kegyelemnek
glóriaként ragyogó, üde fénye fakadt, aranyozva
rossz napokat, s eme ifjak ím papi rendbe beléptek.
Lám, a malaszt csoda árja erős a sötét erejénél!
Isten Lelke szabad, az a rács sohasem szegi útját.

Napra napok, s ami dúlta hazánk, az a vérzivatar jött
és ahogyan az orosz hada ránk közelítve felénk tört,
máshova vitt a pribék. Az a terv motozott a nyilasban,
hogy felakasztani kell a mi kis csapatunk a kötélre.
Ámde ügyész se akadt, aki tenni akarta e tettet,
így a vitéz nyilasok a platóra terelve be minket,
Kőhida gyártelepére kivittek, várva a hóhért.
Ott, a rabok közt volt, aki addig fője hazánknak,
s Kállai Miklós, grófi urak, s közibénk bekeverve
Bajcsy-Zsilinszky, a Tartsay Vilmos, képviselők is.
Ronda bitófák nagy sora épült, várva a prédát,
éhes, font kötelek szeme leste rabok közeledtét.
Tartsay volt, aki csillapította bitó fene éhét,
vére először öneki hullott, festve a földet.
Majd ezután a kötélnyiszogás dala szállt levegőbe,
s puskatüzek ropogása zenélte alája a ritmust.
Ámulatom sose múlt, ha az ember vélt igazáért
fegyver torka elé kivetette a más ivadékát.

Most ugye nem jön, jaj, ami volt, ami megkeseríti
éveimet? Ugye nem szabadul rám újra a Sátán?
Börtönöket kitanult fejemet ugye nem üti újra
húst kalapálni serény gumibot? Ugye nem szaporázhat?
Megöregedtem, nincs se erő, se erény, mi kibírná!
Akkoriban fiatal idegem valahogy de kibírta.
Ám ma a test beteges, idegem se a régi erőben.
Akkor háboru jött, szele már belehelte a földet:
Hitler bős szeregét a hazára kivont szuronyokkal
ránk uszítá. Csupa vér, csupa rom, csupa kinteli évek...
Gyilkos front közeledve, orosz katonák az erőszak
áldozatába vetettek sok hajadont, üde nőket,
fosztogatott a gonosz, romosan legyaulva az ország.
Engem Kőhida dohszagu börtöne várt, hova zártak.

Nincs hatalom, ami vért igazol, hatalom egyedül csak
égi lehet, aki osztja a létet és veheté azt.
Mennyi az ön hatalom! Ha legyőzve hevert, ami erkölcs,
náci erő a nyilasba beoltván szedte a sarcot,
s nagyra nyitá a pokol kapuját, sokakat beeresztve.
Falt a kötél, a mohó, s a golyók cafatokra szakítva
téptek emberi testet. Így jöve meg a Karácsony,
vérszagu szent születés... A Heródes vágta halomba
Betlehemében így csecsemők aranyos, pici testét,
félve a megszületett Szabadítót, féltve hatalmát.

(Mintegy magának dudorássza a "Mennyből az angyal" egy-két sorát.)

Ott jöve meg a Karácsony, s bár sziveinkbe' hitünknek
fénye kigyúlt, keserűn, szomorún adatott az az ünnep.
Este levén, vacsoránkat – krumplihalom, fele főve –,

úgy belökék a terembe, ahol a hideg regulázott.
Épp nekilátni akartunk, ámde a zár nyikorogva
nyílt, s elibénk kerekült nyilasok feleségei sorban.
Áldva az Istent, jobb eledelt behozott ez a sok nő,
kérve, fogyasszuk. Én, ahogyan lehetett a papok közt
osztva az ételt, jó adagot belerejtve a krumplis
kondér mély fenekébe, kiküldtem többi raboknak.
Ünnepi étket bús keserűn falatozva, az éhünk
enyhült. Éjfele járt az idő, s a karácsonyi ünnep,
Szentmise kezdete már odaért. Átvezetett az utunk az
udvar bő területjén, hol a bitók sorakoztak.
Szerte tetem, csupa holttest, fagyva, terítve az udvart,
vérpatakuk kerítéseik közt haladott az utunk el.
Bennszakadott levegőnk a misén remegő, kicsi hangon
mondta a szép imaszót. S amidőn a kenyér meg a bor a
kézbe került, hogy váljon lelki kenyérré, s váljon
lelki itallá üdvözülésre, s Urunk szavait, a
missale szép szövegét recitáltam: ...*Libera nos,*
...ómnibus malis..., könny zuhatag megeredt a szememből,
Krisztus szentségét telesírtam, bő patakokban.
Mind, aki volt e misén szeme áradatát eleresztve
rítta a hont, siratá a hazánk, siratá az övét,
s künn csak a fegyver zúgta az éjfélt, nem a harangok.

(Ismét a jelenben van.)

Nyolcvankét tele járva a földi világ utait, én
ily sziveket szakító mise áldást még sose láttam!
Mert a halál veszedelme ha kél, közelíti az embert
Isten végtelenéhez. Bajba jutott ugye kéri
Jézusa bő segedelmét? Úgy ha halál szele rémít,
vágja a lelki reményt aki vészbe került... Ez az Egyház;
péterei sziklamagas tetején odagyűl aki kéri,
s égre emelve kezét, imaszó erején a magasból
védelemül kegyelem sugarába' fűrészi a lelkét.
Ott, ama puszkazajos mise úgy tanított, ahogyan még
pap sose szólt, s tanított. Az a félve remélt kegyelem úgy
vonta szivek ütemét a hitünk magasába emelve,
mint anya Mária szállt az egekbe, kitelve a léte.
Jött is az áldás, jött, noha szörnyü gyilokra a ruszki
kelt. Az Apor, aki Győrnek püspöke, meghalt, őt is
puszkagolyó leterítve. Mikes is a harc heve közben,
asszonyokat menekítve a földre lehullt. S ami szörnyű,
Jusztinián a magyar primás megtért az Atyához.
Dúlva hazánk, kirabolva az ország, így keserűség
járta a szánk, de a szív tele volt kegyelem igazával.

Hogy feledé ma a pápa e vérzivatart, ami sújtott?
Mért üresíti magyar haza érseki, főpapi trónját?
Hogy alakult ez a pápai paktum komcsi vezérrel?
Szentatya, ördögöket szabadítasz most a hazámra!

(Megint a múltról beszél.)

Háboru múlt, csupa rom a hazánk, csupa rom a világunk.
Tort ül orosz hatalom, szabadítva Lenint a fejekbe,
és agitálván. Zabra világ, mi cibálta a népünk.
Új kormány alakult, ahogyan az orosz kitalálta.
Püspöki kar feje Grósz érsek lett szép Kalocsáról,
s körlevelet íratott, amiben a reményt magyaráztuk.
Ámde a Marx s a Lenin szava biblia lett eme korban,
s félttem, újra keresztre feszíti a jézusi eszmét.
Birtokaink szovjet sebesen elorozta, kimondva:
államosít. A mi egyleteink fiatal gyerekekben
isteni erkölcs lámpavilágát tette ügyükké,
most kommunista agyak szüleményei közt nevelődött.
Ekkleziális lap maradott nem több, ugye, kettő,
megregulázta az új hatalom vagyonunk s a hitünket.
Így ért pápai szó, ami Esztergom *sedesébe*
tenni kívánta személyem, s érseki címre emelt fel.
Tudva a kor teherét, biza tétováság, ami féket
vetve belém, haladékkolt. Láttam gondteli súlyát.

(Újra a jelenben beszél.)

Nincs hivatal, érsek se vagyok már, csak pici szolga.
Rőt reverenda, te házikabát se leszel... ez a sorsod.
Jó ez a Bécs... Maradok... Ez a ház, ez a hon, ez a hajlék.
Ennyi maradt. Ami volt, az a sok börtön elenyészett,
úgy, ahogyan elenyész a karácsonyi fénybe' a rangom,
érseki cím, ez a főpapi dísz, ez a megbízatásom...
Most ha kinéz a szemem, havasan didereg ez a Bécs is,
mint ahogyan a szívem didereg eme hír havasában.
Jégcsapokat ereget az idő az eresz vonalára,
s jégbe fagyaszt, amikor ma levált Vatikán feje engem.
Mennyire más volt akkor e szív, amikor belekezdtem!

Gondviselés vezeté a világ kerekét ama úton,
mely kanyarog az időben. Isten az Úr, s ha jelölt, hát
bújni előle, a gyáva, a Jónás volt egyedül csak.
Ezt az eszembe idéztem, mit kora ifju koromban
már teológia iskola padjában tanítottak.
Nos, fejemet a Piusz akaratja előtt odahajtvá,
érseki székbe leülve, hazám papi nagyja lehettem.

(Nagy erővel harsan föl a "Isten hozta hív nyájánál a főpásztort", s Mindszenty áldást kezd osztani, mintha most lépdelne föl az esztergomi bazilika lépcsőin.)

Esztergomra az ünnepi nagymise fénye sugárzott,
domb tetjén meredett a hatalmas főpapi templom,

mint a Tabor tetején szineváltakozáskor
Jézus, úgy ragyogott, aranyos sugarakba derítve
hívei arcát. Bár a sebek üregét falain meg-
hagyta a dülás. Tátva maradt az üveg helye rajta,
nem volt ablaka. Október szele járt be suhogva,
hútni a lélek lánglobogását, mely a miénk volt.
Ünnepi diszben, nagy *cappa*-ban menve a lépcsőn,
sok tömegek hada kérte az áldást, kérte szerényen.
Majd fent, szószék szent magasában – mint a hajósok
árboc rúd kosarából lesve a víz felületjét,
állva a tengereken vaduló szél forgatagában –,
dacara kikelt a szavam viharos szél vad sikolyával.
Biz ez olyan lehetett, mint Jézus. Tó viharában
szenderedett a hajó fenekén, s azután felocsudva
csillapította vihar erejét, a szelekre kiáltva.
Negyvenöt október volt, rút szele dúlt a fagyoknak
ám a mi dómunk lelki *domus* lett, mert mi üres volt
fél év óta, az érseki szék, eme nap betelített!

(Megint a jelenből reflektál a múltra.)

Volt örömöm, amikor puha palliumot a nyakamba
téve a főpásztor kegye megmagasíta a sorban?
Elfeledém... de a góg a szívem tova, messze került.
Gond, ami nyomta fejem, sokasítva a félszt, s valahogy, lám
nem maradt se idő, sem tér eme rang örömének.
Sőt, az eszembe tolulnak könnyei édesanyámnak,
félte az érseki címtől, félte fiát eme gondtól!
"Józsika, hogyha a vész idején komolyanvehető és
ép eszü, jó vezető ül a pásztori trónra, dicsőség,
mégse akarja szívem a fiam mai vészbe veszejtni."
– Szólta e szót, amikor kinevezve falumba betértem,
s két napokat a szülők szerető köre lett a világom.

(Ismét visszatér a múltba.)

Ekkor esett, hogy már hazatérve, kocsink oroszokba
út elején bele botlott. Állitanák a kocsink meg.
Én a sofőrt utasítva, a gázra kapattam a lábát,
mert sietős az utam, Budapest fele menni akartam.
Ím az orosz katonák fegyvert a kocsinkra szegezve,
gyilkos tűzt eregettek ránk. A halál tüze volt az!
Isteni jóakarát, ami életeink csoda-módra
óvta golyózapor közepette. E jel mutatá meg,
érseki tiszttem újra keresztcipelés adományá,
nem a dicsőség, s főpapi pompamenet a jutalmam.

Prímás tette a szent koronát a királyi fejekre
régí időktől, mint a hazánkban Krisztusi helynök.

Szent koronánk, eme szimbolumában egyesülének isteni jog, s a világi hatalmak. Mert a király csak akkor ülhet trónra minálunk, hogyha a prímás Szent István koronáját tette fejére a dómban. Szimbolikus ez a sorrend, benne a pápa s a császár, menny és föld lett nászban, s így vala egy ez a kettő, úgy, ahogyan koronánk egyesült két résznyi darabból. Prímás kente királyunk és a király akinek a prímás isteni társa, adá a hazánkba' a teljes isteni jogra hatalmat. S addig van ez a jog, míg fennáll mind eme kettő, kölcsönösen ez az egység. Ebben a szent hivatalban, szent romokon vala székem és ez a szent primatúra leszállt a fejemre, a korban, melyben szent koronánk helye hülve, s világi hatalmak nemhogy hinni akarnák isteni jog eme rendjét, ám haraguk tüze, lángja a felkenetést letagadja, s harcra kiszállva az Istent, s híveit ölni akarja. Ezt veszi el ma a pápa a hontól: égi hatalmat, mely a világi hatalmat eddig úgy zabolázta, mint ahogyan lovakat zaboláz a lovász, amikor kell.

(Újra mesélni kezdi az életét.)

Múlt az idő, s a gonosz, okosan lelapulva a lesbe várta a pillanatot, amikor kiszemelve a préda nem figyelé s az inát szilajozva, reá kiugorhat. Szovjet marsali terv alakított rossz zsarolással kormányt, s kezdte a gyilkos gépezetet üzemelni. Új törvényt a nyakunkba csikart, s tizedelni a pártok közt megeredt, a szabadság ál-igazát odahívva. Mondva csinált okokat, s eseményt, aminek az alapján pöckölgette a kisgazdáknak képviselőit, s így a magyar kormány java lett igazán kommunista. Tudtam, mit mond Marx dialektika-tanba tavarva, Istent mint akará kiegyelni az emberi szívből. Félsz odaült a nyakakba s a bolsevikok hada csellel mind közelebb araszolt hatalom kormánykerekéhez. Ártatlan fejeket kikoholt pereken ha odacsaptak, börtön ajtaja zárta a pártok képviselőit. Mindemögött az orosz katonák meg hadvezetés állt. Háboru múlt, de utána se jött meg a szépszavu béke, rászabadult az orosz a romokba tiport magyarokra. Téve a dolgom, óva a hit ügyeit, igyekeztem élelmet beszerezni a rom Budapest lakosának, ám kommunista vezérek sok vonatunk sabotálták. Vágyva reményt mi Urunktól, pásztori szó sose kellett ennyire még a hazában! S míg a bitang fent késsel ölte a hit katonáit, Piusz kinevez vala engem, vérzivatar közepette kreált haza bíborosává.

Akkor mily szeretettel jött s fogadott a mi pápánk!
Negyvenhat tele volt, s az a hónap szent Vatikánban
édeni kis nyugalom, s a hazám bajait bemutattam.
Félte a komcsi birétumomat, eme rőt főveget, mert
tudta, a bíborosok olyanok, mint szörnyü orosznál
hős kapitány vagy marsall: alkura nem vehetőek.
Persze, ügyünk csak a szív-szeretet, ügye égi Atyánknak,
nem ügye ölni serény, veresen lobogó butaságnak.

Negyvennyolc tele ránk havazott, az idő tovaszállott.
Rám acsarogván, nyílt levelet kiadatni siettek,
melyre szegény, a Kodály is a kézjegye mását tenni
most köteles volt. Titkárom lefogák a pribékek,
s látszott, nem vacilál a gonosz, ma reám lesekedve.
Egyszer jött a hatóság és kutatott zabolátlan,
s ezt kieszelte: a pincefödémbe elásva lapult a
nagy bizonyíték; állam elleni tette akartam
bujtani. Lám, ilyenekre fejem biza én sose adtam.

(Felhangzik a december 26-i Szent István első vértanú miséjének Garuale-ja.)

*Etenim sederunt principes, et adversum me loquebantur
et iniqui persecuti sunt me adjuva me,
Domine Deus meus, quia servus totus
exercebatur in tuis justificationibus.
Beati immaculati in via,
qui ambulant in lege Domini.*

Eltelt újra Karácsony, s István vértanu napján
fent a szobámban voltam, ámde rohamra vezényelt
rendőrség palotámba betört, s a parancsnok dörrent,
elfogatásra s elővezetésre sietnie kell most.
Csak breviáriumom akadott a kezembe azonnal,
kapva kabátom már folyosón menetelt a csoportunk.
Most a fülemben hallom édesanyám sikolyát, hogy
lép folyosóra szobából, s látja, ahogy kivezetnek.
Könnyei közt a nyakam ölelé, s anya csókba boríta.
Nincs haladék. Sebesen lerohanva az udvari részre,
gépkocsi had meregette a száját és ragadott el.
Hosszu az út Budapestre, fejem zakatol kiszakadva,
sok igehely kanyarogva elém vetité az olajfás
hegy tetején ama Jézust, hull veritéke, s a csöppek
vérszinü foltba' kövekre potyogtak, várva a véget.
Így menetelt az a gépkocsi had az uton dübörögve,
vitte az érseki főt a pribék a pokol kapujába.

(Ismét a jelenből fogalmaz.)

Szentatya, hogy feledéd, ami jött, ami rám zuhogott még?
Hogy teheted? Az adott szavadat te hogyan feleded el?
Mondd, te a pápai trón magasán, ha felülsz, mire gondolsz?
Nunciusod a haverjuk lett, aki félrevezetve
Kádárral paroláz, s a Gonoszt a nyakunkba ereszti.
Mért viselém el a bajt, a verést, rabosan huszonévig,
hogya te most egyedül hagysz, s mehtagadod az adott szót?!

(Megint a múltból mesél.)

Gépkocsi had odaérve a célja felé, Andrásy
hatvan háza előtt csikorogva leparkolt. Engem
fegyveresek sora közt bekísért eme szörny-katlanba
sok katonájuk. Bent leveték reverendám s adtak
rabruhaként valamit...

(Visszatér a jelenbe, elkezd kiigombolni reverendáját.)

A papok reverenda-ruhája
ritka becses tárgy. Nem a divat alakítja a formát,
s nem az a gönc, ami néha elúnva, csak úgy lehajítunk.
Áldás van eme öltözetben, s aki hordja, egészen
Istennek adományozza gyarló emberi létét.
Szellemi öltözetem akaró lecibálni az Á.V.O.,
fosztani meg papi öntudatomtól. Olybá lettem,
mint Izajás próféta, ki meztelenül, ruha nélkül
rabságnak közelíteni serény jele volt a zsidóknak...
Üdvözlésre, anyám-szült meztelenül, a pribék ott
csizmasarokkal rúgta gerincem, nagy mosolyogva.

(Visszatér a jelenbe.)

Jézus napjai pusztai börtben negyvent nyomtak,
egy híjján az enyémekek ennyire telve futottak
Á.V.H. kebelén. Ha mesélni akarnám, hogy volt,
hexameter se elég kifejezni e kinteli létet!

(Megint a múltban jár.)

Éjszaka jött ór és anyaszült csupaszítva a testem,
bósz gumibot vert szüntelenül a fejem tetejéig.
Három-négy menetet lehetett kicsikarni a hajnal
kelte előtt. Zuhatagja először talpaimat keresé, majd
végig vert az a Décsi nevű, ahol ért, szaporázva.
Harmadnap már járni se bírtam, sok veretés közt.

Vallani vittek, hátha a jótékony gumibottól
már – az előre leírt szöveget, ugye – hátha bevallom.
Váltakozott a verés s a bevallás kényszerítése,
ám sose tört az erőszak. Orvosokat odaküldtek,

ők tüzesen tapogattak, látva verés nyomait, hogy
túl ne kinozzon, hisz kirakat-per volt születőben,
s nem lehetett elítélni, ha még azelőtt belehaltam.

Ennivalót odahoztak bőven, ám alig ettem,
tudva, belékeverik a drogok fura válogatását,
melyre az agy daca, harca, feladva magát kiterül és
vallani kész mindent, ami tényként meg sose történt.
Csak keveset csipegettem néha a tál pereméről.

Hoztak még pirulát, na de én sose vettem a számba.
Játszva a testi határral és pszichikum idegével
telt az idő, de mivel breviáriumom, imakönyvem,
óráim, rózsafüzérem, mindenemet elorozták,
szétfoslott az idő, tudatom se találva fogódzót.

Óreimet utasíták, hogy ne legyen nyugovásom.
Így se aludni, se percre pihenni időt sose adtak.
Úgy kimerült az agyam, hogy lassan már hitegettem
önmagamat, ha talán igazuk lehetett az ügyemben.

Kínzás és a tudatnak megzavarása a módszer,
hogy a rabot kegyelemtelenül a halál szele érje,
s önmaga veszve, világa se tudva, bevallja a tettet,
mit soha nem tett. Roncs magamat feledém.... Az imádság
volt egyedül a szívem üde enyhe...

Csodálva találtam
egy nap bort poharamban. Hogy csöpögött a szobába,
én sose tudtam meg. Eme bor, s az ebéd kenyeréből
konszokráltam áldozatot, amikor a figyelmük
másfele néz.

(Mindszenty visszatér a múltba, a földön heverve, fektében, erőtllenül konszokrál.)

Te, Uram, Te velem vagy, bármi is érjen!
Csak a Te Tested, Véred... csak ez az üdv, ez az élet...
Hoc est... Íme a Test, ami megtöretik, ez a *Corpus méum...*
Íme kehely, e *Calix* a titok, ez a *mysterium fidei*,
vér, *qui pro vobis* és sokakért kiömlött a kereszten...

(Újra a jelenből beszél.)

Zsoltárok szava zeng a fülemben, váteszi jóslat:
„kardot ránt a gonosz, nyilait hegyezé acsarogva,
zsákmány lesz a szegény, aki szűk vala földi javakban,
ölni akarja az embert, azt aki jár igaz úton.” (Zsolt 37, 14)

(Megint a múltban jár.)

Zsong a fejem a dohánytól, mert a szobám tele füsttel,

őrei mind telefűjják, friss levegőt nem eresztve.
Fullad test, az ütéstől nincs ép porcika bennem,
minden éjszaka vernek, csak nyöszörögni tudok már.
Mégsincs gyűlöletem, taszítás egyedül, ami bennem
kél, s a fejük magasán túl, messze mered a szemem el.

Ott a magasba ha nézek, szép karikák szaladoznak.
Hej, ez a szem tüneménye! A képzeletem karikái!
Végtelenül egyedül maradtam, annyira árván,
úgy egyedül, ahogyan Jézus a keresztre feszítve...
vagyva Apor ama sorsát, jönne halál a fejemre.

Új cseleket kieszelve, terembe vezettek éjjel.
Őr fogadott, gumibot és kés volt két tenyerében.
Meztelenül, a teremben űzve, inalva, körökben
verte reám a harag veresen szapuló riadalmát.
Futva, botolva – akár a manézs lovait idomítják –
kergete éjjel, pirkadatig, iszonyú vadulással...

(Ismét a jelenből fogalmaz.)

Elfeledém, mi a többi... homály, ami rátelepülve
öntudatom megevé... a verés, az akár kövezés volt...
Végletekig kimerült, darabokba bezúzott ember...
Váza csupán ama bíbornoknak, mint aki voltam...

Ez, igazán ez a bíbor! Bíbor színű a testem.
Bíbor szín borítá sebeim. Ez a szín, ez a vérem...
Bíbor minden, bőr, a fejem, a kezem, az egész test!
Festve a vér pirulása kreálta szíнем a bíborba.
Bíboros így lettem igazán, eme börtön mélyén!

(Mindszenty visszatér a jelenbe.)

Nem akarok szavakat pazarolni a talmi peremre.
Rossz, kitalált bizonyítékok hada állt teregetni
azt, ami úgy sose volt. Levelek, iratok, kifacsarva,
összezavarva időt, helyeket, logikát. S a személyek
úgy kiragadva a múlt eseményei volt fonalából.
Bábjáték az egész, amiben szerepem odaállni,
semmi egyéb. Elején az ítélet már kitalálva!
Csak kirakat per volt eme álca-talárba ruházott,
gyors ütemet követő, buta cirkuszi műsor, melyben
hencegi, rossz idomár kifeszíti oroszlán száját,
dugja fejét a pofába, de senki se látja a trükköt,
hogy az oroszlánt megzaboláznai, szerek csupa hadját
mint keverék eledelbe, s fogát kicibálták. Úgyhogy
tudva: harapni se képes, sem erejét mutogatni.
Öltönyt adva reám, s idomár gyűrűben a terembe
– tudni se tudva magamról, értve se mit – bevezettek...

(Teljes átéléssel csöppen vissza a tárgyalás idejébe, újraéli a pert, amikor tudatmódosító szerek hatása alatt meghallgatta az ítéletet.)

Látom önmagamat a Pilátushoz beterve,
hogy kiabál a tömeg Mindszentyt! Ámde a hangjuk
egybezuhogva, Pilátus vak füle hall Barabást... E
név, kavargva gonosz szeleken, odaszáll a fülembé,
s hallom már a szegek kopogását fenn a kereszten...
Golgota dombja magas, odafenn az Urat kifeszítik...

Itt maradok Jeruzsálemben, hol a testét majdan
sírba teszik, betekerve a gyolcsba, olaj kenetében.
Nem! Soha vissza a vérszagu, rút Budapestre, ahol csak
csontjaimat ropogá gumibot, vereset belefestve!
Nem, soha vissza, ahol a drogok puhította fejemre
nem tövises koszorút, de hazug komcsik akaratját
nyomja ítélet... Hadd maradok teveled, Te Igazság!
Hadd maradok Jeruzsálem Golgota dombján, kérlek,
hol Teveled lehetek a keresztnél, nem Budapesten!
Vigy a Te karjaidon az egekbe, Atyánk kebelére!
Hadd maradok a kereszten, csak teveled, ma s örökre!

...Hogy? Mi e fény? Ki e rút sokaság körülöttem? És e
hely, hol durva szemek meredeznek? Mit kiabálnak?
Nem hallom a szavuk... Ez a test az enyém? Ez a kéz is?
Jé, de öreg! De gyötört! Hol a szép reverenda, a skarlát?
Mért taszigál ez az ör itt? Tán sose látta a primást?
Nem tanította az anyja?! A gyűrűm csókra emelném...
Jé, hol a gyűrűm? Tán leesett valahol a kezemről,
ott, Jeruzsálemben. Gyere, gyónj, kicsi rendőr, gyónd meg
mit cselekedtél! Mondd, te ütötted jézusi kézbe
azt a szöget? Ama csúnya, hatalmas vasdarabot... mit
most tenyerem közepén viselek? Ideadta a Jézus.
Látod? Fáj. Ez a vér, ami hull, az enyém... de szerencse,
hogy reverendám színe veres, ez a vér oda illik,
mosni se kell, sose látszik, hogy odahullva bekente.

Jaj, kicsi rendőr, mért sírsz? Sírsz, ahogyan anyukám is...
Jaj, ne itasd az égért! Ide hallgass! Mért ez a sok könny?
Lásd, kicsi rendőr, csak tünemény ez a lét, s aki osztja,
Ő a valóság! Most e titok a miénk, ki ne adjad!
Lám, mosolyogsz! Ugye jó már? Könny kifogyott a szemedből.
Jé, a szögem kiesett tenyeremből! Vajh' hova pottyant?
Tán begurult oda? Nagy kocsi alja alá begurult most?
Megkeresem... Hé, mit taszigálsz?! Az előbb már szóltam!
...Jó, ahogyan akarod, a szöget odahagyva ülök be,
csak ne löködjél... Szép kocsi ez, a színét szeretem, mert
éjféketés... de a szög... az a szög... oda kellene adni
Jézusnak. Az övé... Na de majd, ha időm elereszt én

visszajövök ide, megkeresem... Az Uram szöge volt az.
Mit mondsz most, kicsi rendőr? Nem szeretem, ha nem értem.
Artikulálj kicsikét... Gyere, súgd meg... Életfogytig?!

(Újra a jelenben van. Nagyon megviselt, fáradt, kimerült.)

Nem akarok rá emlékezni se már soha többet!
Jaj, beveszem piruláim... amik... hova lett? A zsembemben...

(Zsebéből újra orvosságos fiolát vesz elő, amiből megint bekap egy tablettát.)

Fáj ez a rút Basedow, ha kiújul... csak szaporán... jó...
Vissza se nézni... Minek keseregni a múlt eseményin,
újra szakítva sebek üregét? Az a genny kifakadjon?
Nem kell... Hét év börtön jött ezután, s tizenöt még
mit a követség termeiben, oda üzve leéltem...

Hét év kín: a daróc ruha, doh, a poloskák ettek,
vérszinű volt lepedőm, ahogyan eszegetve a testem
falt a bogár... Legalább a hasuk tele volt, ha enyém nem...
Rettenetes az idő monotonja. A rab, aki éli,
végtelenül, szakadatlan nem szabadul unalomtól.
Nincs könyv, nincs irománya se, semmi, amit ha lehente,
könnyitené idejét. Az ideg robotol a fejében.
Csak befelé él ő, a világa a szellemi síkság.
Nincs se levél, se csomag, se a napfény nem szabadul át
kosz üvegén, ami ablak. Nyitni ki nem szabadott azt.
Látni se volt, mi azon túl. Körbe falak, nade úgy, hogy
fény ne ugorjon által. Fűteni sem lehetett ott,
tél idején a fogam kocogása a szörnyű teendőm.

Majd tizenöt buta év a követség pesti lakában.
Drága Piusz pápánk, s anyukám hazatért az egekbe.
Egyszer még Vatikánba mehettem, s pápai jobbon
állva az oltárt, Szentatya mellett mondtam *missa*-t.
Ott, mise végén szólt: maradok eme érseki székben,
nem veszi tőlem ő sose vissza ezt a bizalmat.
Ámde ma mégis... Fordul sors, s a szavak hova lesznek?

Mért sokasítom hosszú beszéddel, mit ez az élet
mártiriumban rám rakodott, ülepítve a rosszat?
Nem az a fontos. Pázmaneumban van a lakásom,
és haza már sose térek... Külhoni jó magyaroknak
papja vagyok... Vatikán puhaságba hanyatlott, s oldja
méltán rossz viszonyát kommunista világalommal,
mondva: a béke a jó... de ha jó ez a béke, s a paktum:
békét kellett volna-e kötni a Rákosiékkal?

Mit viselék ama sok ideig, ha a béke az első?
Mért gumibot, az ütés, a bilincs, iszonyatteli évek?

Béke a rosszal? Béke a bűnnel? Béke halállal?
Béke a Sátán nagy seregével? Nem, soha nem lesz!
Isten sem köt békét semmi gonosz ügyeinkkel!
Nem. Ha az emberi szív odatermi a lelkivilágba
bűnbánat viruló koszorúját és a bocsánat-
kérés szép szava csendül, ő kegyesen, ami bűn, azt
eltakarítja: feloldoz. Azt sohasem lehetett, hogy
béke előzi a büntudatot, s hamarabb a feloldás.
Nincs, ki bocsát hamarabb, de előbb a bocsánat kérés!
Így... Ez a pápai szó kötelez, noha rossz ez a döntés.
Rossz, ahogyan gondolja, hiszen ez a sorrend téves.

Ám mi a főbb? Odaszánva az életemet az Atyának,
engedelem, ami köt, s az igazság másnapi kérdés.
Nem a személyem, s nem az igazság most, ami fontos.
Íme, e próba-teher, ami jön még, lesz az utolsó,
önmagamat, s ami volt, felajánlani isteni kézbe,
s lépni, ha kell, el az útból. Most ez a fő, ha a pápa
s Isten Gondviselése utam kanyarítja e sorsra.
Engedelem... ez a legfőbb... Jézusi tett... Ahogyan Ő
tette, amit Atya kért, ha az élete ára a tét is.
Megcselekedni az Isten szent akaratját, biz több,
mint a magunk igazát szaporítani, az égre mutatva!

Jó ez a Bécs, ez a Pázmaneum, s ama sok magyaroknak
kik a világba szakadtak szét – szeri-száma se mennyi –,
én a hitet, az ígét, s ami történt, mely az igazság,
megtanítom – ha az Úr ada nekem még valamennyi
földi időt... Amiket Csepelen predikálva a népnek
mondtam, az maradott a vezérfonalam csupa börtön,
száműzetés közepette... E gondolatom vezetett csak:
"Gyűlöletet sohasem, szeretet az, amit hirdettem.
Gyűlöletet sokasít a világ, de a Krisztusi szózat
csak szeretet tana volt az idők folyamán, s az örökre."

*(Mindszenty elkezd dúdolni a "Mennyből az angyal" karácsonyi ének első versszakát.
Lassan dúdolósa alá úszik a "Szovjet himnusz", majd a rézfúvós zenekar elnyomja az
éneket. Mindszenty hallgatja, majd egyre hangosabban énekli a Szovjet himnusz
zenéjére az egyházi éneket.)*